

Perubahan Fungsi dan Makna Peribahasa dalam Laman Facebook

SALINAH JAAFAR
HURAIZAH ABD. SANI
ROHAIDAH HARON
Universiti Malaya

ABSTRAK

Peribahasa telah wujud dalam kehidupan masyarakat sejak dahulu lagi. Peribahasa disampaikan secara berkias dan halus bagi melambangkan serta menyampaikan sesuatu maksud tertentu secara tersirat. Peribahasa lahir dengan kewujudan bangsa dan hadir dengan kesusasteraan Melayu lama yang tidak direkodkan secara bertulis. Peribahasa disampaikan melalui bibir atau lisan dari mulut ke mulut hingga ke anak cucu. Peribahasa yang telah dihasilkan melambangkan bahawa akal pemikiran masyarakat Melayu ketika dahulu sentiasa berusaha untuk membentuk dan mendidik anak-anak melalui kata-kata yang mudah diingati dan sebagai peraturan, panduan dan nasihat dalam kehidupan seharian. Penyampaian peribahasa kini lebih meluas jika dibandingkan dengan zaman dahulu. Kewujudan teknologi kini yang kian berkembang seiring dengan kemajuan dunia tanpa wayar telah berjaya menghubungkan masyarakat di seluruh dunia. Media sosial merupakan salah satu teknologi internet yang berjaya menjalin dan menghubungkan masyarakat seluruh dunia dengan lebih pantas. Penggunaan media sosial kian meningkat dari hari ke hari tanpa mengira usia dan juga golongan pengguna. Media sosial sering mendapat perhatian dalam penyampaian maklumat dengan cepat dan pantas tanpa ditapis atau disekat oleh mana-mana pihak. Penyampaian yang cepat dan berkesan ini menjadikan ia sebagai satu keperluan dalam kehidupan masyarakat hari ini. Lanjutan dari itu, artikel ini akan membincangkan tentang perubahan fungsi dan makna peribahasa dengan fokus kajian terhadap data yang diambil dari laman sosial *Facebook*.

Kata kunci: *Peribahasa, Facebook, fungsi, makna, laman sosial.*

Changes of the Function and Meaning of the Malay Proverbs in Facebook

ABSTRACT

Proverbs has been existed in the Malay society since long time ago. Proverbs being delivered indirectly and smoothly to symbolize and impart certain meanings implicitly. The proverb was created by the existence of the nation and was presented in old Malay literature that was not recorded in writing. Proverbs are delivered through the lips or verbal from mouth to mouth. Proverbs that have been produced symbolizes the minds of the Malay community were always trying to shape and educate children through memorable words and as rules, guides and advice in everyday life. Nowadays proverbs have been spread widely compared to the old time. The emergence of today's growing technology in tandem with the advancement of the wireless world has succeeded in linking communities around the world. Social media is one of the internet technologies that have been succeeded in establishing and connecting people immediately around the world. The use of social media is increasing day by day regardless of age and consumer groups. Social media often gets attention in delivering express information quickly without being filtered or blocked by any party. This quick and effective delivery makes it a necessity in today's society. Due to

that, this article will discuss the changing of function and meaning of the proverb with the focus of the study on the data taken from the media social Facebook.

Keywords: *Proverb, Facebook, function, meaning, social media.*

PENGENALAN

Hassan Ahmad (2016, hlm.84), menyatakan bahawa pengaruh kata-kata yang tidak bersifat kepada linguistik tetapi lebih kepada psikologi boleh menghasilkan kepercayaan orang lain sama ada ianya boleh memberikan kesan yang baik atau pun buruk terhadap diri sendiri atau orang lain.

Pengaruh bahasa terhadap fikiran dan kepercayaan pengguna bahasa ialah bahasa boleh mempengaruhi fikiran manusia jikalau seseorang itu percaya bahawa bahasa atau kata-kata tertentu boleh mendatangkan kesan yang baik atau yang buruk kepada dirinya atau kepada diri orang lain (Hassan Ahmad, 2016, hlm.84).

Peribahasa dalam laman *Facebook* turut digunakan untuk menyatakan perasaan sama ada marah, benci, peringatan, motivasi dan juga sindiran. Ungkapan-ungkapan seperti "*habis madu sepah dibuang*", "*biawak hidup*", "*iri hati*" dan "*ukur baju di badan sendiri*" menunjukkan bahawa peribahasa ini memainkan peranan yang tersendiri dalam menyampaikan maksud yang tertentu kepada masyarakat. Penggunaan peribahasa ini melambangkan bahawa masyarakat sekarang masih lagi mengekalkan penggunaan bahasa kiasan dalam berbicara dan motif penggunaan bahasa kiasan ini tetap sama iaitu menyampaikan makna yang tersirat di sebalik penggunaan peribahasa.

Menurut Kramsh (2001) yang dipetik dari Zaitul Azma dan Ahmad Fuad (2011), bahasa merupakan sebuah alat yang menjadi asas kepada tindakan manusia dalam kehidupan sosial. Bahasa turut terikat dengan budaya secara berlapis dan rumit di samping mengungkapkan elemen budaya serta melambangkan identiti sesebuah bangsa dan budaya. Perkara ini dapat dilihat melalui perubahan penulisan pengguna *Facebook* yang turut mengubah bentuk perkataan, pertukaran perkataan awal atau akhir dalam peribahasa, dan penggunaan perkataan baharu dalam peribahasa Melayu. Contohnya adalah seperti ungkapan "*harga runtuh*" dan "*kaki gosip*". Walau bagaimanapun perubahan leksikal dalam peribahasa tersebut tetap menghasilkan makna dan bahasa yang disampaikan itu dapat difahami oleh orang lain.

PERMASALAHAN KAJIAN

Perkembangan peribahasa juga turut berubah mengikut zaman. Lanjutan daripada itu berlaku ketidaklaziman dalam penggunaan peribahasa dalam kalangan generasi hari ini. Oleh sebab itu kajian ini melihat bahawa perubahan bentuk dan makna peribahasa berdasarkan perubahan zaman ini perlu dikaji dan diteliti agar kemurnian dan keaslian peribahasa tetap terjaga walaupun zaman dan masa berubah. Hasil penelitian yang telah dijalankan, didapati bahawa peredaran zaman turut membawa perubahan terhadap penggunaan peribahasa. Perkara ini berlaku adalah susulan daripada perkembangan ilmu pengetahuan dan juga corak pemikiran masyarakat kini yang kian berkembang ke arah arus kemedanan. Namun, peribahasa dan fungsinya tetap utuh walaupun terdapat perubahan dari sudut makna dan bentuk leksikal, kognitif, kolokasi dan juga penciptaan peribahasa baharu.

SOROTAN KAJIAN

Ramai sarjana telah mengkaji peribahasa Melayu dari pelbagai sudut yang mencerminkan pemikiran, budaya dan minda masyarakat sezaman. Melihat daripada kajian awal yang telah dijalankan oleh para pengkaji peribahasa seperti Zaitul Azma dan Ahmad Fuad (2011), yang menganalisis bahasa dan pemikiran dalam peribahasa Melayu, Ismail Ali (2016), melihat dari sudut pembudayaan elemen-elemen maritim dalam peribahasa Melayu manakala Ahmad Fuad Mat Hassan (2016) pula mengkaji mengenai warisan budaya pemikiran dalam peribahasa Melayu. Noraini dan Tengku Intan Marlina (2016) mengkaji *Padi Sebagai Tanda Dalam Peribahasa Melayu*. Mereka menggunakan buku *Peribahasa Melayu: Penelitian Makna dan Nilai* sebagai sumber bagi memilih unsur padi yang terdapat dalam peribahasa. Manakala Ding Choo Ming (2009) pula melihat peribahasa dari sudut sifat, asal usul dan kepengarangan Peribahasa Melayu.

Hamidar dan Jafizah (2016), melihat peribahasa dari sudut kemampuan berfikir di kalangan pelajar pendidikan guru. Hashim dan rakan-rakan (2012), mengkaji mengenai hati budi Melayu melalui gambaran Puisi Melayu Lama. Melihat peribahasa dari sudut kognitif semantik dan menumpukan perhatian terhadap unsur anjing dalam peribahasa Melayu, Imran Ho-Abdullah (2011) telah menghasilkan penulisan Analisis Kognitif Semantik Peribahasa Melayu Bersumberkan Anjing (*Canis Familiaris*). Alias (1999) pula telah mengkaji "Penglihatan Dunia Orang Melayu Dalam Peribahasa". Begitu juga dengan pelbagai kajian lain yang berkaitan dengan peribahasa yang tertumpu kepada pemikiran, budaya dan sastera. Namun begitu kajian tentang perubahan bentuk dan makna peribahasa yang digunakan oleh anak-anak muda hari ini, terutama peribahasa yang digunakan dalam laman sosial *Facebook* masih belum ditemui.

OBJEKTIF KAJIAN

Kajian ini bertujuan melihat perubahan bentuk dan makna peribahasa bahasa Melayu dengan meneliti bentuk dan makna peribahasa yang digunakan dalam laman sosial *Facebook*. Oleh yang demikian, objektif kajian ini akan melihat:

- i. Perubahan Dari Aspek Leksikal
  - i.i. Perubahan Makna Leksikal
  - i.ii. Perubahan Bentuk Leksikal
- ii. Perubahan Dari Aspek Makna Kolokasi
- iii. Perubahan dari Aspek Semantik Kognitif
- iv. Penciptaan Peribahasa Baharu

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan pendekatan penyelidikan kualitatif. Kajian perpustakaan dijalankan dengan meneliti kajian-kajian lepas sebagai rujukan dan meneliti konsep-konsep serta hasil kajian yang telah dijalankan. Walau bagaimanapun, kamus peribahasa yang telah disusun oleh Abdullah (2006) telah digunakan bagi mengenal pasti maksud setiap peribahasa yang telah dipetik dari laman *Facebook*. Selain daripada itu, Kamus Peribahasa kontemporari hasil susunan Ainon dan Abdullah (2001) turut digunakan bagi membantu pengkaji mengenal pasti maksud yang tersirat dan tersurat dalam peribahasa yang terdapat di laman *Facebook*. Kaedah kualitatif sesuai digunakan dalam kajian ini bagi mendalami dan memahami mengenai maksud penyampaian sampel peribahasa serta menghuraikan maknanya dengan lebih jelas dan teliti. Kajian ini turut mengkaji faktor

yang mempengaruhi penggunaan peribahasa tersebut bagi membolehkan motif dan maksud di sebalik penulisan tersebut dapat dikenal pasti.

Dapatan kajian dianalisis berpandukan kepada teori yang telah diasaskan oleh Sperber dan Wilson iaitu teori Relevans dan Teori Relativiti Linguistik yang telah diasaskan Sapir dan Whorf. Teori Relevans menekankan ujaran yang dikomunikasikan harus mempunyai sifat-sifat yang jelas dan nyata. Oleh yang demikian, apabila andaian yang diterima daripada ujaran dapat ditangkap oleh seseorang serta mempunyai bukti maka ujaran tersebut dianggap sebagai ujaran yang bermanifestasi. Teori Relativiti Linguistik pula berpendapat bahawa manusia mampu untuk berfikir dan mengucapkan sesuatu ungkapan dengan batasan bahasa yang diperolehinya. Oleh yang demikian, manusia boleh menzahirkan ungkapan yang berbeza-beza kerana pemikiran mereka yang turut berbeza. Selain daripada itu, teori ini turut memandang realiti yang dipengaruhi oleh bahasa pertama dan budaya setempat iaitu realiti pemikiran bagi melihat cara penutur memandang dunianya (Zaitul Azma & Ahmad Fuad, 2011, hlm.37).

PERUBAHAN DARI ASPEK LEKSIKAL

Perubahan peribahasa dari aspek leksikal telah memperlihatkan bahawa pemikiran masyarakat sekarang telah berubah dan ia adalah selaras dengan perubahan persekitaran yang dilalui oleh masyarakat kini. Perubahan peribahasa dari aspek makna turut dipengaruhi oleh faktor persekitaran yang sentiasa pantas berubah seiring dengan perkembangan teknologi dan arus kemodenan. Perubahan aspek leksikal ini telah membawa banyak perubahan makna yang ketara dalam peribahasa Melayu dan ia memainkan peranan yang penting dalam menyampaikan sesuatu maksud yang tersirat dan tersurat. Kaedah ini telah berjaya ditonjolkan oleh pengguna *Facebook* yang memainkan peranan dalam menyampaikan mesej kepada masyarakat walaupun, pada hakikatnya ia mengandungi unsur-unsur seperti sindiran sinis, didikan, pesanan, ajaran dan sebagainya. Sehubungan dengan itu, peribahasa yang telah digunakan tetap berjaya menarik perhatian umum dengan membawa ke arah fenomena yang baharu tentang pemikiran masyarakat kini.

Penelitian yang dibuat melihat perubahan dari aspek leksikal yang merupakan salah satu perubahan yang kerap berlaku terhadap peribahasa dalam laman *Facebook*. Leksikal ditakrifkan sebagai sesuatu kata yang berfungsi atau memainkan peranan dari sudut penggunaan kata dalam sesebuah bahasa tanpa menghiraukan peraturan atau pun sistem bahasa. Oleh itu, bahagian ini akan melihat dan membincangkan perubahan dari aspek makna leksikal dan juga bentuk leksikal.

PERUBAHAN ASPEK MAKNA LEKSIKAL

Perubahan makna leksikal merupakan perubahan ialah yang membawa kepada perbezaan makna dalam sesuatu kata. Makna leksikal dapat ditentukan berdasarkan kepada kefahaman terhadap keseluruhan konteks ayat yang diujarkan atau ditulis. Perubahan makna leksikal ini boleh diperhatikan melalui peribahasa *Bagai menatang minyak yang penuh* dengan *Menatang sungguh isi minyak tak penuh-penuh*. Perubahan maksud secara terperinci dapat dilihat seperti jadual berikut:

Jadual 1: Perubahan makna leksikal.

	Asal	Baharu
Peribahasa	Bagai <i>menatang</i> minyak yang penuh	<i>Menatang</i> sungguh isi minyak tak penuh-penuh
Maksud	Sangat dikasihi dan dipelihara dengan sempurna	Mengisi minyak yang tak dapat penuhkan tangki

Berdasarkan kepada peribahasa tersebut, dapat dilihat bahawa makna leksikal *menatang* telah membawa kepada perubahan maksud yang ingin disampaikan oleh penutur atau penulis. Kamus Pelajar Edisi kedua (2016), memberi maksud *menatang* sebagai membawa sesuatu di atas telapak tangan. Manakala maksud *menatang* bagi peribahasa baharu tersebut merupakan kata basahan atau bahasa kasar yang digunakan untuk mencaci atau menghina sesuatu. Leksikal *menatang* ini diperolehi dari perkataan *binatang* dan ia merupakan bahasa pasar yang sering kali digunakan bagi menyatakan sesuatu yang tidak enak. *Menatang* adalah variasi dialek yang digunakan di Malaysia Timur seperti Kelantan dan Terengganu. Peribahasa ini diujarkan bagi menyuarakan isi hati masyarakat tentang kenaikan harga minyak. Walaupun pada dasarnya peribahasa ini melucukan, namun penyampaian maksud peribahasa itu amat telus dan tajam bagi menyatakan isi hati tentang kenaikan harga minyak.

Dapat dilihat bahawa terdapat perubahan makna leksikal dalam peribahasa tersebut dalam menyampaikan sesuatu ungkapan secara berbeza tetapi dapat difahami akan motif dan maksud penyampaiannya. Dengan maksud yang lain, penutur dapat menentukan bahawa apa yang diujarkannya mempunyai ciri-ciri yang relevans yang optimal iaitu ujaran tersebut dapat memberikan kesan konteks yang maksimum serta audiens dapat merumuskan ujaran tersebut dengan pantas.

PERUBAHAN ASPEK BENTUK LEKSIKAL

Perubahan peribahasa laman sosial *Facebook* turut berlaku dari bentuk leksikal yang membawa kepada perubahan yang ketara dalam peribahasa asalnya. Setiap peribahasa yang dihasilkan tetap bertujuan untuk menyampaikan sesuatu maksud yang sama dengan peribahasa asal. Berikut disenaraikan peribahasa yang mengalami perubahan bentuk leksikal. Peribahasa *Mendengar guruh di langit air tempayan dicurahkan* berlawanan dengan peribahasa asal iaitu *Mendengar guruh di langit segala tempayan baldi dikeluarkan*. Perbezaan bentuk leksikal bagi peribahasa ini amatlah ketara seperti berikut:

Jadual 2: Perubahan makna dan bentuk leksikal (a).

	Asal	Baharu
Peribahasa	Mendengar guruh di langit, air di tempayan dicurahkan	Mendengar guruh di langit <i>segala tempayan baldi dikeluarkan</i>
Maksud	Jangan mengharapkan sesuatu yang belum pasti	Membuat persediaan lebih awal walaupun perkara tersebut belum tentu pasti.

Perubahan bentuk leksikal yang berlaku dalam peribahasa ini dapat dilihat daripada leksikal *air, di, tempayan, dan dicurahkan* kepada *segala, tempayan, baldi, dan dikeluarkan* menunjukkan bahawa maksud yang ingin disampaikan kepada masyarakat adalah berbeza

dengan peribahasa asal. Peribahasa tersebut ingin menyampaikan maksud bahawa membuat persediaan lebih awal walaupun perkara tersebut belum tentu pasti. Melalui peribahasa ini dapat dinyatakan bahawa ia diciptakan berdasarkan kepada persekitaran dan peristiwa yang dilalui oleh masyarakat kini. Ketika peribahasa ini ditulis, masyarakat sedang hadapi masalah gangguan bekalan air bersih di sekitar tempat penginapan sehingga mengganggu kelancaran aktiviti harian. Memandangkan bekalan air bersih adalah salah satu sumber yang paling penting dalam kehidupan kini dan ia juga merupakan keperluan dalam kegiatan harian.

Begitu juga dengan peribahasa yang telah membawa kepada perubahan makna seperti *Gajah sama gajah berperang, pelanduk kenyang di tengah-tengah* berbeza dengan peribahasa asal iaitu *Gajah berjuang sama gajah, pelanduk mati di tengah-tengah*. Perbezaan antara leksikal *kenyang* dan *mati* jelas memberikan makna yang berbeza seperti berikut:

Jadual 3: Perubahan makna dan bentuk leksikal (b).

	Asal	Baharu
Peribahasa	Gajah <i>berjuang</i> sama gajah, pelanduk <i>mati</i> di tengah-tengah	Gajah sama gajah <i>berperang</i> pelanduk <i>kenyang</i> di tengah-tengah
Maksud	Golongan atasan berselisih, rakyat mendapat yang kesusahan	Dua golongan sedang berselisih, terdapat pihak lain yang sedang bergembira dan mengaut keuntungan

Berdasarkan kepada peribahasa dan maksudnya di atas, dapat dilihat bahawa perubahan bentuk dan makna yang berlaku pada peribahasa asal dengan peribahasa baharu yang membawa kepada realiti kehidupan kini. Peribahasa tersebut menyampaikan maksud berkaitan dengan keadaan politik tanahair yang kian meruncing apabila terdapat dua pihak yang sedang bertelagah sedangkan ada pihak lain bergembira dengan keadaan tersebut. Perubahan bentuk leksikal *berjuang* dengan *berperang* membawa kepada dua pengertian yang berbeza. *Berjuang* bermaksud beradu tenaga, berusaha, manakala *berperang* pula ialah berlawan dengan musuh dan memusuhi. Leksikal *mati* dan *kenyang* turut membawa kepada dua maksud yang berbeza iaitu *mati* membawa maksud tersepit, serba salah manakala *kenyang* pula melambangkan kegembiraan, suka, dan seronok dengan keadaan tersebut. Perubahan leksikal ini turut membawa kepada perubahan makna dalam peribahasa yang telah mengubah maksud peribahasa asal kepada dua golongan sedang berselisih, terdapat pihak lain yang sedang bergembira dengan situasi tersebut.

Selain daripada itu, peribahasa berikutnya membawa kepada perubahan yang berbeza dari segi makna dengan memperlihatkan bahawa fenomena pihak syarikat produk kecantikan yang seolah-olah bersaing dalam memberi sumbangan berbentuk tajaan program program realiti TV dan juga pasukan sukan negeri atau negara. Contohnya peribahasa *biar putih tulang, jangan putih mata* yang merupakan peribahasa asal telah diubah kepada *biar putih tulang, jangan Qu Puteh taja*. Perbezaan makna dan bentuk leksikal dalam peribahasa ini adalah seperti berikut:

Jadual 4: Perubahan makna dan bentuk leksikal (c).

	Asal	Baharu
Peribahasa	Biar putih tulang, <i>jangan putih mata</i>	Biar putih tulang, <i>jangan Qu Puteh taja</i>
Maksud	Lebih baik mati daripada tidak mendapat apa yang diidamkan	Lebih baik tidak mendapat apa-apa kemewahan dari menerima tajaan kewangan dari pihak Qu Puteh.

Lanjutan daripada populariti yang ditaja oleh pihak produk kecantikan Qu Puteh, peribahasa di atas digunakan untuk menyatakan isi hati pengguna *Facebook* apabila pihak Qu Puteh telah menyuarkan hasrat untuk tidak lagi menjadi penaja utama kepada Persatuan Bola Sepak Kelantan (kafa) berikutan prestasi pasukan tersebut yang tidak menentu (Utusan Malaysia, 2016). Oleh yang demikian, peristiwa ini telah membawa kepada perubahan makna dalam peribahasa asal. Daya pemikiran penulis yang berusaha untuk menyampaikan sindiran secara berhemah, sinis dan halus tersebut berjaya memberikan kesan kepada pembaca. Leksikal *mata* telah ditukarkan kepada *Qu Puteh taja* membawa kepada perubahan makna yang ketara terhadap peribahasa ini.

Oleh yang demikian, perubahan leksikal yang berlaku terhadap peribahasa di atas bersesuaian diterapkan berdasarkan Teori Relevans yang menekankan aspek ungkapan lama dan juga ungkapan baharu.

Selain daripada itu, terdapat peribahasa yang digunakan dalam *Facebook* yang telah merubah bentuk leksikal asal namun masih mengekalkan maksud yang sama. Perincian peribahasa adalah seperti di jadual berikut:

Jadual 5: Perubahan bentuk leksikal.

Peribahasa Asal	Peribahasa Baharu
Tepuk dada tanya <i>selera</i>	Tepuk dada tanya <i>akal</i>
kalau kail panjang sejengkal jangan <i>lautan hendak diduga</i>	kalau kail panjang sejengkal jangan <i>cuba tangkap paus</i>
Alang-alang seluk pekasam, biar sampai ke pangkal <i>lengan</i>	Alang-alang seluk pekasam, biar sampai ke pangkal <i>bahu</i>
Bagai kacang lupakan <i>kulit</i>	Bagai kacang lupakan <i>tanah</i>
Sikit-sikit lama-lama jadi <i>bukit</i>	Sikit-sikit lama-lama jadi <i>buncit</i>
Sepandai-pandai <i>tupai</i> melompat akhirnya jatuh ke <i>tanah</i> juga	Sepandai-pandai <i>katak</i> melompat akhirnya jatuh ke <i>dalam kolam</i> juga

Ungkapan *Tepuk dada tanya selera* manakala peribahasa yang telah berubah dari segi bentuk leksikalnya kepada *Tepuk dada tanya akal*. Leksikal *selera* telah digugurkan dengan menggantikan leksikal *akal* yang lebih tepat kerana *akal* merupakan fikiran yang sering digunakan dalam membuat pertimbangan sebelum memutuskan sebarang keputusan. *Akal* membawa erti budi, fikiran, daya upaya, ikhtiar. Makna *selera* pula ialah nafsu, kemahuan, keinginan, kehendak. (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2013, hlm.1424).

Kedua-dua peribahasa tersebut membawa maksud yang sama iaitu *fikir dahulu baru bertindak*. *Selera* dan *akal* walaupun berbeza dari segi maksud namun, dalam peribahasa kedua-dua leksikal ini melambangkan bahawa selera tersebut merupakan akal yang berfikir dalam menghitung atau membuat pertimbangan sesuatu perkara.

Di samping itu, perubahan makna dan bentuk peribahasa dapat dilihat melalui peribahasa *kalau kail panjang sejengkal jangan lautan hendak diduga* telah ditukar menjadi *kalau kail panjang sejengkal jangan cuba tangkap paus*. Perubahan makna dan bentuk leksikal ini membawa maksud yang sama iaitu jangan lakukan sesuatu yang tidak mampu walaupun kedua-duanya mempunyai perbezaan bentuk leksikal iaitu *jangan lautan hendak diduga* dengan *jangan cuba tangkap paus*. Peribahasa baharu ini mengubah leksikal asal kepada leksikal *paus* kerana ia merupakan sejenis ikan gergasi yang berada di lautan dalam dan sukar untuk ditangkap tanpa adanya peralatan, kemahiran dan kekuatan mental dan fizikal. Perubahan ini berlaku kerana pengubahsuaian bentuk peribahasa selaras dengan pemikiran anak-anak muda.

Alang-alang seluk pekasam, biar sampai ke pangkal lengan merupakan peribahasa yang berbentuk pengajaran kepada masyarakat supaya menjalankan sesuatu kerja hingga sempurna. Peribahasa tersebut telah diubah kepada *alang-alang seluk pekasam biar sampai ke pangkal bahu* memainkan peranan yang sama iaitu menyampaikan pesanan kepada masyarakat supaya menjalankan sesuatu kerja dengan sempurna. Ikan pekasam merupakan ikan yang telah dijeruk dengan salutan beras goreng dan disimpan ke dalam tempayan supaya tahan lama kerana zaman dahulu tiada kemudahan penyimpanan barang seperti peti sejuk. Perubahan penggunaan leksikal *lengan* dengan *bahu* menunjukkan bahawa masyarakat mampu memainkan fikiran untuk menjadikan peribahasa tersebut lebih sempurna maksudnya kerana *bahu* melambangkan selukan yang paling dalam ke dalam tempayan tersebut.

Selain daripada itu, perumpamaan bagi *kacang lupakan kulit* turut diolah dengan *bagai kacang lupakan tanah*. Perumpamaan ini mengalami perubahan bentuk leksikal dengan ditukar *kulit* kepada *tanah*. Walaupun kedua-dua perumpamaan ini mempunyai maksud yang sama, iaitu lupa asal usul atau orang yang membantunya setelah mendapat kesenangan memperlihatkan bahawa unsur *tanah* dan *kulit* merupakan asas yang penting dan mempunyai keakraban dengan kacang. *Tanah* dan *kulit* merupakan dua unsur yang rapat dengan kacang kerana ia hidup di dalam tanah dengan berlindung kulitnya. Di samping itu, unsur tanah dan kulit ini tidak jauh berbeza maksudnya kerana asas permulaan kacang adalah dari tanah dan kemudian menjadi kulit sebelum ia membentuk sebiji kacang di dalam kulit yang sempurna.

Peribahasa *sikit-sikit lama-lama jadi bukit* telah ditukar dengan menggunakan daya pemikiran yang kreatif menjadi *sikit-sikit lama-lama jadi buncit*. Peribahasa ini membawa maksud jika sabar dan tekun dalam mengerjakan sesuatu akhirnya akan berjaya juga. Perbezaan leksikal *bukit* dengan *buncit* menunjukkan bahawa bukit merupakan sesuatu yang tinggi dan sukar untuk didaki, manakala *buncit* ialah keadaan tubuh badan manusia yang gendut atau perut yang besar. *Bukit* dan *buncit* melambangkan sesuatu yang besar, bulat dan tinggi. Oleh yang demikian, peribahasa ini memperlihatkan bahawa *bukit* dan *buncit* merupakan dua perkara yang berbeza dan penyampaian mempunyai maksud yang turut berbeza sesuai dengan situasi masa kini kebanyakan masyarakat mengalami masalah berat badan dan obesiti.

Peribahasa *sepandai-pandai tupai melompat akhirnya jatuh ke tanah juga* berbeza dengan peribahasa yang telah ditulis oleh pengguna Facebook iaitu *sepandai-pandai katak*

melompat akhirnya jatuh ke dalam kolam juga menunjukkan perubahan dalam makna dan bentuk leksikal *tupai* dengan *katak* dan dengan *kolam tanah*. *Katak* dan *tupai* merupakan dua jenis haiwan yang berbeza habitatnya dan hidup dalam keadaan yang berbeza. *Tupai* sering kali dikaitkan dengan pokok, manakala *katak* dikaitkan dengan air. Peribahasa ini membawa maksud yang sama iaitu, seandai-pandai orang, kadang kala ada salah juga. Walaupun unsur yang digunakan telah diubah daripada *tupai* kepada *katak* dan *tanah* kepada *kolam*, namun maksud di sebaliknya peribahasa ini masih sama walaupun ia menggunakan unsur yang berbeza. Peribahasa ini menunjukkan bahawa setiap perbuatan tersebut tak semestinya sempurna walaupun ia merupakan kebiasaan yang dilakukan oleh seseorang itu.

Sehubungan dengan itu, perubahan leksikal yang berlaku dalam peribahasa *Facebook* yang dibincangkan di atas menunjukkan bahawa peribahasa telah melalui proses perkembangan dan penambahan maklumat baharu sejajar dengan keadaan dan situasi semasa untuk menyampaikan sesuatu maksud. Perubahan leksikal tersebut berkesinambungan seperti yang telah dinyatakan dalam teori Relevans iaitu makna keseluruhan ujaran yang eksplisit dan implisit perlu diperhatikan bagi mendapatkan jawapan yang tepat dan pasti (Nor Hashimah, 1992, hlm.30).

PERUBAHAN DARI ASPEK MAKNA KOLOKASI

Kolokasi merupakan perkataan yang hadir atau menghuraikan dalam sesuatu frasa dan ia merujuk kepada makna yang berkaitan antara kata yang wujud dalam sesebuah ayat tersebut. Kamus Dewan Edisi Keempat (2013, hlm.806), menakrifkan kolokasi sebagai hubungan, kedudukan atau kewujudan sesuatu perkataan dengan perkataan yang lain dalam satu susunan ayat dan ia wujud secara bersebelahan atau berdekatan antara satu sama lain. Asmah (2008, hlm.46), menyifatkan kolokasi sebagai perkaitan antara leksikal dalam hubungan sintagmatik yang membawa kepada makna dan ia dapat diterima oleh masyarakat pengguna bahasa tersebut. Beliau turut menyifatkan kolokasi sintagmatik merupakan perkataan yang mempunyai hubungan yang mendatar dan membawa makna yang tertentu. Manakala paradigmatik pula merupakan mempunyai paksi pilihan dan apabila ia berada dalam sesuatu struktur dan ia boleh memberi pilihan dengan memilih perkataan-perkataan yang sesuai (Asmah, 2008, hlm.1).

Teori Relevans menekankan bahawa setiap pembinaan konteks adalah bahagian yang penting dalam menginterpretasikan ujaran dengan melahirkan kesan konteks yang sesuai. Kesan konteks yang sesuai adalah penting bagi menghuraikan proses pemahaman sesuatu ujaran dan ia dianggap relevans sekiranya mempunyai kesan konteks yang lebih. Kesan konteks merupakan andaian yang ada pada pendengar (Nor Hashimah, 1992, hlm.34). Sehubungan dengan itu, peribahasa yang tersenarai di bawah akan membincangkan perubahan dari aspek makna kolokasi yang berlaku dalam peribahasa laman sosial *Facebook*.

Jadual 6: Perubahan kolokasi.

Peribahasa Asal	Peribahasa Baharu
Ikan di laut, asam di darat <i>di dalam periuk bertemu jua</i>	Ikan di laut, asam di darat <i>dalam internet bertemu jodoh</i>
Biar putih tulang, jangan <i>putih mata</i>	Biar putih tulang, jangan <i>Qu Puteh taja</i>
Kalau takut dipukul ombak jangan <i>berumah</i> di tepi pantai	Kalau takut dipukul ombak jangan <i>baca berita</i> di tepi pantai
Siakap senohong gelama ikan <i>duri</i> , bercakap bohong lama-lama mencuri	Siakap senohong gelama ikan <i>bandaraya</i> , bercakap bohong lama-lama <i>jadi Razman Zakaria</i>
Siakap senohong gelama ikan <i>duri</i> , <i>bercakap bohong lama-lama mencuri</i>	Siakap senohong gelama ikan <i>duri</i> , <i>dengan rakyat berbohong untuk kayakan kroni</i>
Habis madu <i>sepah</i> dibuang	Habis madu <i>bunga</i> dibuang
Cubit peha kanan, peha kiri <i>turut</i> terasa	Cubit peha kanan, peha kiri <i>pun</i> terasa, <i>tukar tayar depan tayar belakang pula bocor</i>

Peribahasa Melayu adalah bentuk yang tetap sifatnya. Namun perkembangan dan juga peredaran zaman telah menyebabkan berlakunya perubahan kolokasi dalam pembentukan peribahasa baharu. Oleh yang demikian, dapat dilihat bahawa terdapat banyak perubahan dari aspek kolokasi yang melibatkan perubahan dalam peribahasa yang digunakan dalam laman sosial *Facebook*.

Berdasarkan kepada Jadual 6 di atas, terdapat banyak perubahan dari aspek kolokasi dalam peribahasa *Facebook*. Peribahasa *Ikan di laut, asam di darat di dalam periuk bertemu jua* telah mengalami perubahan kepada *ikan di laut, asam di darat dalam internet bertemu jodoh*. Dari aspek makna pula, peribahasa ini pada awalnya tergolong dalam makna konotatif kerana mempunyai ujaran yang berbeza dengan maksud sebenar telah berubah kepada denotatif. Makna denotatif ialah ujaran tersebut mempunyai makna dari kata-kata yang sebenar. Oleh yang demikian, dapat dilihat bahawa kolokasi *dalam periuk bertemu juga* dan *dalam Internet bertemu jodoh* berubah makna kerana kolokasi peribahasa *ikan di laut, asam di darat dalam internet bertemu jodoh* membawa maksud yang sebenar dalam ungkapan tersebut iaitu, lelaki dan perempuan, sekiranya sudah jodoh akhirnya bertemu juga.

Selain daripada itu, dapat dilihat juga perubahan kolokasi yang berlaku pada peribahasa *biar putih tulang, jangan putih mata* yang berubah kepada ungkapan *biar putih tulang jangan Qu Puteh taja*. Hubungan dalam kolokasi peribahasa tersebut adalah hubungan sintagmatik. Dari sudut makna pula berlaku perubahan daripada makna konotatif kepada makna stilistik kerana pada asalnya peribahasa tersebut mengandungi makna yang tersirat di sebalik ungkapan tersebut yang telah berubah kepada mempunyai hubung kait dengan peristiwa atau situasi yang menghasilkan ujaran iaitu stilistik. Makna stilistik ialah hubung kait antara ungkapan yang dihasilkan berdasarkan kepada situasi dan peristiwa yang telah atau sedang berlaku.

Di samping itu, peribahasa yang turut berlakunya perubahan kolokasi ialah *siakap senohong, gelama ikan duri bercakap bohong lama-lama mencuri* telah berlaku perubahan yang drastik kepada *siakap senohong gelama ikan bandaraya, bercakap bohong lama-lama jadi Razman Zakaria*. Hasil penelitian terhadap peribahasa ini terdapat dua perubahan pada kolokasi *gelama ikan duri* kepada *gelama ikan bandaraya* dan *lama-lama mencuri* kepada *lama-lama jadi Razman Zakaria*. Dari sudut makna pula, berlaku perubahan iaitu daripada makna konotatif kepada makna stilistik memandangkan peribahasa ini diungkapkan berdasarkan kepada peristiwa dan situasi yang telah berlaku. Di samping itu, peribahasa yang sama turut mengalami perubahan pada kolokasi terakhir iaitu *siakap senohong gelama ikan duri, bercakap bohong untuk kayakan kroni*. Kolokasi yang berubah ialah *bercakap bohong lama-lama mencuri* kepada *dengan rakyat berbohong untuk kayakan kroni*. Dari sudut makna kolokasi pula, pada asalnya peribahasa ini mempunyai makna konotatif telah berubah kepada makna stilistik kerana ungkapan ini berlaku berhubung kait dengan situasi yang menyebabkan berlakunya ujaran tersebut.

Selain daripada itu, peribahasa yang turut berubah kolokasinya ialah *cubit peha kanan peha kiri turut terasa* telah berubah kepada *cubit peha kanan, peha kiri pun terasa, tukar tayar depan tayar belakang pula bocor* memperlihatkan perbezaan kolokasi yang berlaku dalam ayat tersebut. Walaupun begitu, hubungan kolokasi dalam peribahasa ini adalah hubungan sintagmatik. Peribahasa yang turut diubah ini merupakan kesinambungan daripada peribahasa asal yang ditambah kolokasi di bahagian belakangnya iaitu *tukar tayar depan tayar belakang pula bocor*. Dari sudut makna peribahasa ini pada asalnya mempunyai makna konotatif iaitu makna yang disampaikan mempunyai maksud yang berbeza kepada makna denotatif dan stilistik. Makna denotatif merupakan makna kata sebenar yang ingin yang disampaikan dan makna stilistik pula ia berhubung kait dengan situasi atau peristiwa semasa ujaran tersebut dilakukan.

Selain daripada itu, melihat pula dari sudut kolokasi bagi peribahasa baharu yang semakin rancak digunakan dalam media sosial *Facebook* seperti di jadual berikut:

Jadual 7 : Makna kolokasi peribahasa baharu.

Peribahasa Asal	Peribahasa Baharu
Kaki <i>gosip</i>	Orang yang suka menyampai atau bercakap tentang khabar angin
Memukau hati	Rasa terpegun, pesona
<i>Harga</i> runtuh	Jualan murah, lelongan barang
Menambat hati	Berkenan, suka, tertarik

Dapat dilihat daripada peribahasa yang disenaraikan di atas *Kaki gosip* membawa kepada makna konotatif kerana kolokasi *kaki gosip* merupakan gabungan anggota badan *kaki* dengan perbuatan atau perlakuan iaitu *gosip*. Oleh yang demikian ia membawa makna konotatif kerana mempunyai maksud yang tersirat di sebalik ungkapan tersebut. Ungkapan ini memberi maksud seseorang yang suka menceritakan sesuatu khabar angin atau sesuatu berita yang belum sahih kebenarannya atau dalam erti kata lain ialah mengumpat. Di samping itu, kolokasi *memukau hati* turut membawa makna konotatif dalam ungkapan tersebut. Kolokasi tersebut telah membawa kepada perubahan kepada makna iaitu

terpegun, terpengaruh dan tertarik dan kolokasi *memukau* digabungkan dengan kolokasi *hati* bukan merupakan aktiviti tidak baik yang menggunakan jampi tetapi sesuatu yang berjaya menarik perhatian supaya orang tertarik dan terpegun.

Selain itu, kolokasi *harga runtuh* juga turut membawa kepada makna konotatif kerana mempunyai maksud yang berbeza dengan ungkapan sebenar. *Harga runtuh* diambil dari simpulan bahasa *durian runtuh* yang membawa makna mendapat rezeki atau keuntungan yang tidak disangka-sangka (Ainon & Abdullah, 2006). Oleh yang demikian, makna kolokasi *harga runtuh* ini membawa kepada maksud jualan murah dan penurunan harga yang terendah.

Di samping itu, *menambat hati* merupakan peribahasa baharu yang digunakan oleh pengguna *Facebook*. Melihat dari aspek makna kolokasi, ungkapan ini tergolong dalam makna konotatif kerana mengandungi maksud yang tersirat di sebalik ungkapan tersebut. Kolokasi *menambat hati* membawa maksud kepada perasaan suka atau berkenan terhadap sesuatu barang atau perkara. Jelas bahawa peribahasa laman sosial *Facebook* turut mengalami perubahan dari segi kolokasi dan juga makna kolokasinya. Walaupun perubahan ini tidak terlalu ketara, namun ia berjaya mengubah makna kolokasi dengan menggunakan peribahasa tanpa menghilangkanan fungsi penyampaian peribahasa tersebut.

PERUBAHAN DARI ASPEK SEMANTIK KOGNITIF

Teori Relevans menekankan aspek kognitif dalam kajian makna dengan mengkaji kedalaman maksud yang ingin disampaikan dalam sesebuah pernyataan. Teori ini menyatakan bahawa dalam memproses ujaran, pendengar berusaha untuk melakukan interpretasi yang relevans secara optimum. Setiap interpretasi tersebut harus mencapai kesan kognitif bagi menarik perhatian pendengar. Selain itu, teori ini turut menekankan semua input yang terdapat dalam sesebuah pernyataan tersebut dikaitkan dengan latar belakang individu. Oleh itu, teori ini digunakan untuk menganalisis perubahan makna kognitif dalam peribahasa *Facebook*.

Kognitif merupakan aktiviti yang dijalankan oleh mental dalam berfikir, menganalisis, membentuk sesuatu perkara dan menyelesaikan masalah. Selain itu, kognitif turut memainkan peranan yang penting dalam menentukan kemahiran berfikir secara kritis dan kreatif. Noor Hasnoor (2001) menyatakan kognisi merupakan satu aktiviti mental yang memindahkan input pancaindera yang berpunca dari rangsangan ke dalam bentuk yang mempunyai makna dan ia memerlukan bahasa untuk tujuan penjaanaan. Proses penjaanaan melibatkan proses pengamatan yang tinggi seperti penaakulan, pemahaman, penilaian, pembinaan konsep dan penyelesaian masalah. Proses ini bergantung kepada tahap kecerdasan seseorang individu dalam kemahiran berfikir.

Peribahasa Melayu secara umumnya mengandungi makna yang terselindung atau tersirat bagi bertujuan untuk menyampaikan nasihat, teladan, sindiran dan teguran kepada masyarakat. Walaupun masyarakat kini telah melalui fasa arus kemodenan, namun peribahasa tetap segar dan masih digunakan hingga ke hari ini dengan perubahan-perubahan yang dilakukan mengikut situasi semasa. Hassan Ahmad (2016, hlm.99), menyatakan bahawa tatabahasa mental manusia tidak mempunyai struktur atau model tatabahasa yang digunakan untuk mencipta ayat yang kreatif dan mengandungi makna yang luar biasa. Ciptaan akal atau pemikiran kreatif manusia untuk menyampaikan sesuatu maksud hanya bercorak kepada figuratif atau metafora tetapi tidak bercorak kepada harfiah atau literal. Oleh yang demikian, beliau merumuskan bahawa manusia dapat mencipta makna baharu yang tidak terhad jumlahnya dengan berlandaskan kepada perkataan yang

sama serta struktur dan pola ayat yang sama tetapi manusia tidak berhenti-henti mencipta perkataan bagi menyatakan sesuatu makna yang baharu. Jadual 8 menunjukkan perubahan terhadap makna kognitif dalam peribahasa *Facebook*.

Jadual 8: Perubahan kognitif dalam peribahasa.

Peribahasa Asal	Peribahasa Baharu
Bagai pinang di <i>belah dua</i>	Bagai pinang <i>tak terbelah</i>
Seperti bulan jatuh ke <i>riba</i>	Seperti bulan jatuh ke <i>tanah</i>
Seperti tikus jatuh ke <i>beras</i>	Seperti tikus jatuh ke <i>air</i>
Bagai kacang lupakan <i>kulit</i>	Bagai kacang lupakan <i>tanah</i>
Bagai aur dengan <i>tebing</i>	Bagai aur dengan <i>burung</i>
Seperti katak dibawah <i>tempurung</i>	Seperti katak di bawah <i>kaca</i>
Sikit-sikit lama-lama jadi <i>bukit</i>	Sikit-sikit lama-lama jadi <i>buncit</i>
gajah berjuang sama gajah, pelanduk <i>mati</i> di tengah-tengah	Gajah sama gajah berperang, pelanduk <i>kenyang</i> di tengah-tengah

Berdasarkan jadual di atas dapat dilihat bahawa terdapat banyak perubahan dan perkembangan peribahasa dalam *Facebook*. Perubahan yang berlaku dalam peribahasa tersebut turut membawa kepada perubahan dari aspek makna kognitif seperti perumpamaan *bagai pinang di belah dua* yang telah berubah kepada *bagai pinang tak terbelah*. Perumpamaan *bagai pinang di belah dua* melambangkan bahawa sesuatu atau pasangan yang sepadan, cantik, molek dan bersesuaian manakala, peribahasa dalam *Facebook* telah membawa kepada perubahan dari aspek kognitif iaitu *bagai pinang tak terbelah*. Peribahasa ini dicipta bagi menyampaikan maksud bagi sesuatu atau pasangan yang tidak sepadan atau tidak bersesuaian. Peribahasa ini dicipta oleh pengguna *Facebook* bagi menyuarakan pandangan terhadap pasangan pengantin atau suami isteri yang tidak setaraf, tidak sepadan dan tidak bersesuaian.

Dapat dilihat melalui fenomena ini terdapat ramai pasangan lelaki atau perempuan yang berkahwin dengan pasangan yang berusia atau lanjut usia. Contohnya perempuan yang usianya dalam lingkungan empat puluhan berkahwin dengan lelaki muda dua puluhan, begitu juga dengan perempuan yang muda usianya telah berkahwin dengan lelaki yang lanjut usianya. Fenomena ini telah melahirkan buah pemikiran pengguna *Facebook* yang berniat untuk menyindir pasangan tersebut. Dapat dilihat juga, motif ungkapan *bagai pinang di belah dua* digunakan untuk memuji pasangan yang sama cantik sama padan tetapi telah berlaku perubahan fungsi peribahasa tersebut daripada pujian kepada sindiran dengan menggunakan ungkapan *bagai pinang tak terbelah*. Selain daripada itu, ungkapan *seperti bulan jatuh ke riba* turut berubah kepada *seperti bulan jatuh ke tanah*. Perubahan ini melambangkan perbezaan dari aspek makna kognitif daripada keuntungan atau beruntung dan bertuah kepada kemusnahan dan kehancuran. Ungkapan ini melahirkan kognitif yang

berbeza dengan sesuatu yang bersifat positif kepada negatif. Di samping itu, peribahasa yang melibatkan habitat haiwan turut menjadi buah pemikiran masyarakat untuk menghasilkan perubahan makna kognitif dalam peribahasa. Sebagai contoh ungkapan *seperti tikus jatuh ke beras* telah berubah kepada *seperti tikus jatuh ke air*. Ungkapan ini telah membawa perubahan makna kognitif daripada beruntung, kemewahan kepada kematian, kesusahan dan kemusnahan.

Selain itu, peribahasa yang berfungsi sebagai sindiran kepada masyarakat turut mengalami perubahan dari aspek kognitif melalui pemerhatian dan pemikiran masyarakat kini. Peribahasa *bagai kacang lupakan kulit* yang disampaikan untuk menyindir golongan tertentu telah berubah makna kognitif kepada *bagai kacang lupakan tanah*. Dari aspek makna, peribahasa ini tidak banyak berbeza, namun dapat dilihat bahawa *tanah* melambangkan sesuatu yang memberi kehidupan dan tanpanya orang tersebut mungkin tidak ada atau tidak wujud. Peribahasa ini bertujuan untuk menyindir golongan tertentu yang lupa asal usul tanggung jawabnya kepada ibu bapa. Leksikal *tanah* melambangkan ibu bapa kerana tanpa ibu dan bapa seseorang itu tidak mungkin wujud atau dilahirkan. Perbezaan kognitif dalam peribahasa ini menunjukkan bahawa fenomena kini berlakunya anak-anak yang meninggalkan ibu bapanya seorang diri tanpa jagaan atau meninggalkan mereka di rumah kebajikan orang-orang tua.

Dapat dilihat juga perubahan yang berlaku dalam peribahasa *Facebook* dengan ungkapan *bagai aur dengan tebing* telah berubah kepada *bagai aur dengan burung*. Peribahasa ini telah membawa maksud *bagai aur dengan tebing* yang melambangkan sesuatu yang akrab, tidak berpisah dan sentiasa bersama namun ianya telah berubah kepada *bagai aur dengan burung* yang melambangkan tidak akrab, sentiasa berpisah dan hadir seketika sekiranya diperlukan. Peribahasa ini membawa maksud *burung* akan datang menghirnggap *aur* sekiranya ingin mendapatkan air dari sungai dan akan pergi setelah hajatnya tercapai. Peribahasa ini melambangkan sindiran kepada golongan tertentu yang hanya hadir sekiranya memerlukan bantuan dan pergi sekiranya hajat yang dikehendaki telah tercapai. *Burung* melambangkan seseorang yang datang sekiranya memerlukan pertolongan dan pergi meninggalkan setelah memperolehi apa yang dikehendakinya. *Aur* pula merupakan akar yang sentiasa mengikat tebing sungai daripada dimakan arus sungai. Selain daripada itu, perubahan makna kognitif juga dapat dilihat dalam peribahasa seperti ungkapan perumpamaan *seperti katak di bawah tempurung* yang diubah kepada *seperti katak di bawah kaca*. *Katak di bawah tempurung* melambangkan kepada sesuatu yang tertutup, tidak terbuka kepada dunia luar, atau berada dalam pemikiran yang sempit. Walau bagaimanapun, pengguna *Facebook* telah mengalih makna tersebut daripada sesuatu yang sempit, tidak tertutup kepada sesuatu yang lebih berharga, bernilai dan berjaya menarik perhatian dengan ungkapan *seperti katak di bawah kaca*. Perubahan kognitif bagi leksikal *tempurung* kepada *kaca* telah membawa kepada satu perubahan yang ketara dalam kognitif asal peribahasa tersebut.

Di samping itu, *kaca* telah melambangkan sesuatu yang berharga, mahal dan menarik perhatian. Seperti yang dapat dilihat sekiranya di pasar raya, barang-barang yang tinggi nilainya, mahal dan berkualiti hanya diletakkan di dalam kaca dan tertutup rapi bagi mengelakkan ia daripada mudah untuk disentuh, dibelek atau dicuba. Dalam perkara ini, *katak di bawah kaca* melambangkan kepada wanita yang perlu menjadi seorang yang bernilai tinggi, menjaga maruah, tidak mudah disentuh dan menjadi sesuatu aset yang mahal dan berharga. Oleh yang demikian, peribahasa ini telah merubah fungsinya daripada sindiran kepada didikan yang mengajak seseorang untuk menjadi sesuatu yang lebih

berharga dan bernilai. Selain itu, peribahasa yang turut mengalami perubahan dari sudut kognitif ialah *sikit-sikit lama-lama jadi bukit* telah diubah kepada *sikit-sikit lama-lama jadi buncit*. Peribahasa ini pada asalnya adalah bertujuan untuk memberi nasihat atau didikan kepada masyarakat supaya gigih dan terus berusaha dalam menjalankan sesuatu kerja dan ia akan berhasil setelah bersusah payah. Namun begitu, *sikit-sikit lama-lama menjadi buncit* memainkan peranannya dalam menyindir golongan yang malas bersenam dan mengabaikan kesihatan diri dan mengakibatkan diri mengalami obesiti atau masalah berat badan yang menjadi punca kepada penyakit-penyakit kronik.

Peribahasa *gajah berjuang sama gajah, pelanduk mati di tengah-tengah* turut mengalami perubahan dari aspek semantik kognitif apabila pengguna *Facebook* telah mengubah peribahasa tersebut menjadi *gajah sama gajah berperang, pelanduk kenyang di tengah-tengah*. Perubahan kognitif bagi leksikal *mati* dan *kenyang* melihat kepada dua situasi yang berbeza. *Mati* membawa maksud menjadi mangsa, huru-hara dan kesusahan manakala *kenyang* pula bermaksud suka, gembira, seronok dan bahagia. Peribahasa ini menggambarkan rakyat sebagai *pelanduk* dan keharmonian rakyat adalah bergantung kepada *gajah-gajah* yang melambangkan sebagai orang yang berkuasa atau ahli politik. Perubahan dari aspek kognitif dalam peribahasa ini menunjukkan bahawa masyarakat kini semakin prihatin dengan keadaan sekeliling dan berhasrat untuk menjadikan peribahasa terus berkembang supaya ia tidak mudah dilupakan. Di samping itu, penggunaan peribahasa semakin aktif di laman sosial terutamanya laman *Facebook* dengan membawa kepada perubahan makna kognitif yang mampu menyampaikan sesuatu yang baik kepada masyarakat dan berjaya memberikan impak positif kepada masyarakat kini.

Sejajar dengan teori Relevans yang menekankan aspek makna atau semantik dalam penghasilan idea, perubahan ini menunjukkan bahawa pemikiran masyarakat kini sentiasa berkembang bagi menghasilkan idea yang baharu dalam memperkatakan sesuatu secara tersembunyi. Jelas dilihat bahawa proses yang diketengahkan dalam teori ini iaitu penggabungan, pengukuhan, pertentangan dan pengguguran telah digunakan oleh remaja dalam menyatakan sesuatu melalui peribahasa. Teori ini berusaha untuk memastikan bahawa maklumat dapat diproses dengan kesan kognitif yang tinggi bagi menghasilkan sebuah interpretasi yang selaras dengan hasrat atau tujuan ungkapan tersebut disampaikan oleh penutur.

Menurut Hasmidar dan Jafizah (2016, hlm.105) kesan kognitif yang positif akan berubah-ubah akibat daripada penerimaan maklumat baharu oleh pendengar dan maklumat tersebut akan disesuaikan dengan andaian sedia ada melalui penggabungan, pengukuhan, pertentangan dan pengguguran. Proses ini turut berlaku dalam subtugas yang telah diketengahkan oleh Speber dan Wilson iaitu proses pemahaman ujaran.

PENCIPTAAN PERIBAHASA BAHARU

Penciptaan perkataan baharu merupakan satu aspek yang diketengahkan dalam teori Relevans dengan memberi penekanan terhadap sesuatu ujaran itu dimanifestasikan. Dalam hal ini, setiap perkataan yang diciptakan mampu menyampaikan makna kepada pendengar dan dapat difahami oleh masyarakat. Teori ini menekankan bahawa kepada pemilihan konteks yang sesuai dan dapat diperkembangkan dengan maklumat baharu yang ditambah dan ia memerlukan tambahan konteks yang berbeza. Perkara ini penting bagi menginterpretasikan ujaran bagi mengelakkan ujaran yang disampaikan tersebut disalah tanggapi (Nor Hashimah, 1992, hlm.34). Di samping itu, ia juga turut mengelakkan berlakunya salah faham semasa proses mendapatkan makna yang sebenar. Oleh yang

demikian, teori ini turut mencadangkan supaya konsep *ad hoc* dan Rangka Rujuk Silang digunakan secara serentak supaya dapat menghasilkan satu interpretasi makna yang telus. Peribahasa yang dianalisis dengan menggunakan kaedah ini adalah bagi mendapatkan maklumat budaya yang lebih mendalam dan ia mampu menghasilkan huraian dalam peribahasa tersebut (Julaina, Nor Hashimah & Junaini, 2017, hlm.71).

Menurut Asmah, manusia dikurniakan akal fikiran bagi menciptakan atau melahirkan sesuatu yang baharu dan ia memerlukan bahasa. Penciptaan sesuatu yang baharu ini boleh berupa idea-idea yang baharu atau bentuk-bentuk bahasa yang baharu (Asmah, 1993, hlm.36).

Dalam kajian ini penciptaan perkataan baru banyak ditemui dalam data. Selain daripada perubahan yang berlaku terhadap leksikal, kolokasi dan kognitif, peribahasa dalam laman sosial turut menghasilkan peribahasa baharu yang diciptakan sejajar dengan perkembangan tahap pemikiran masyarakat kini. Antara peribahasa baharu yang tercipta pada masa kini adalah seperti berikut:

Jadual 9: Peribahasa baharu.

Peribahasa lama	Peribahasa baharu	Maksud
Kaki <i>mengumpat</i>	Kaki <i>gosip</i>	Orang yang suka menyampai atau bercakap tentang khabar angin
Menambat hati	Memukau hati	Rasa terpegun, pesona, berkenan, suka
<i>Durian runtuh</i>	<i>Harga runtuh</i>	Jualan murah, lelongan barang
	Gigi kuning bak mentega	Gigi yang tidak digosok atau kuning, tidak bersih

Berdasarkan jadual di atas dapat dilihat bahawa pemikiran masyarakat kini sentiasa berkembang dan menghasilkan makna dalam setiap tutur kata. Selain itu, ungkapan-ungkapan baharu turut digunakan seperti ungkapan *kaki gosip* tergolong dalam simpulan bahasa. Ungkapan ini hasil daripada interpretasi bagi ungkapan simpulan bahasa asal iaitu *kaki mengumpat*. Leksikal *gosip* merupakan kata pinjaman daripada bahasa Inggeris iaitu *gossip* yang membawa maksud cakap-cakap yang mengisahkan tentang khabar angin atau berbicara tentang desas desus keburukan seseorang (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2013, hlm.482). Oleh yang demikian, ungkapan *kaki gosip* bermaksud orang yang suka menyampai atau bercakap tentang khabar angin dan sesuatu yang belum pasti. Ungkapan ini kebiasaannya disampaikan untuk menyindir golongan tertentu yang suka bercerita atau menyampaikan berita yang tidak sahih atau khabar angin tentang sesuatu perkara.

Hassan Ahmad (2003, hlm.9), menyatakan bahawa leksikal *kaki* pada dasarnya merupakan konsep kepada kuat. *Kaki* merupakan kata nama yang telah berubah kepada kata sifat bagi menjelaskan tentang perubahan dan proses kognitif yang terdapat dalam minda masyarakat Melayu. Kuat merupakan makna yang bersifat harfiah iaitu kuat dari sudut tenaga manusia dan leksikal *kaki* ini diperluaskan bagi mencakupi makna kekuatan. Oleh yang demikian, *kaki gosip* mencakupi kepada golongan tertentu yang kuat berbicara tentang khabar angin atau menyampaikan sesuatu yang tidak pasti tentang kesahihan sesuatu berita tersebut. Selain itu, simpulan bahasa yang baharu dicipta turut memainkan peranannya yang tersendiri seperti *memukau hati*, *harga runtuh* dan *menambat hati*.

Memukau hati menyampaikan maksud satu perasaan yang teruja, terpegun dan terpesona terhadap sesuatu perkara. *Memukau hati* yang diungkapkan ini melambangkan sebuah perasaan suka dan menarik yang berlaku secara semula jadi tanpa adanya galakan atau sokongan daripada pihak lain.

Di samping itu, simpulan bahasa *menambat hati* turut membawa maksud kepada perasaan suka atau berkenan terhadap sesuatu barang atau perkara. Kebiasaannya ungkapan ini digunakan apabila seseorang berkenan atau suka terhadap seseorang atau barang. Manakala ungkapan *harga runtuh* pula merupakan sebuah simpulan bahasa yang menunjukkan sesuatu aktiviti perniagaan yang dijalankan secara lelongan atau menurunkan kadar harga yang mendadak dari harga asal. Pengguna *Facebook* telah menginterpretasikan ungkapan *harga runtuh* daripada simpulan bahasa *durian runtuh* yang membawa maksud keuntungan, rezeki yang datang secara tiba-tiba.

Walaupun ungkapan *harga runtuh* membawa maksud yang berlainan dengan ungkapan asal *durian runtuh*, namun maksud penyampaiannya dapat difahami oleh masyarakat dan ungkapan ini hanya akan digunakan dalam bidang perniagaan bagi menarik perhatian masyarakat supaya tertarik dengan kadar harga yang ditawarkan. Selain daripada itu, perumpamaan turut dihasilkan oleh masyarakat kini dalam memperkayakan dan mengembangkan lagi peribahasa-peribahasa baharu yang mampu menyampaikan makna yang tersirat kepada masyarakat. Perumpamaan *gigi kuning bak mentega* membawa maksud sesuatu yang kotor, gigi yang tidak digosok atau kuning, tidak bersih. Ungkapan ini berkonsepkan berterus terang dengan menggunakan perlambangan yang mudah dicapai.

Peribahasa baharu ini berjaya menunjukkan bahawa masyarakat kini mampu melahirkan buah pemikiran yang kreatif dengan menggunakan sumber-sumber yang diperolehi sekitar kehidupan. Hassan Ahmad (2016, hlm.275) menyatakan bahawa bahasa Melayu mempunyai acuan linguistik yang tidak terbatas untuk membuat pecahan (menjabarkan) perkataan dan istilah baharu tanpa bergantung kepada perkataan atau pun istilah yang terdiri daripada bahasa asing.

Sejajar dengan teori Relevans yang menekankan terhadap perkembangan konteks dan ia melihat kepada titik permulaan sesuatu konteks itu diujarkan sebagai punca terhadap proses ujaran dan kemudiannya menghasilkan perluasan dengan meneliti semula ujaran yang sedia ada. Selain itu, ia turut ditambah dengan andaian yang telah dihasilkan berdasarkan kepada pengalaman yang terdahulu. Berdasarkan teori ini terdapat tiga perkara yang memperlihatkan ke arah perkembangan konteks iaitu, melihat ke arah ujaran yang terdahulu, melihat ke arah alam persekitaran dan merujuk kepada catatan ensiklopedia bagi istilah-istilah yang telah digunakan (Nor Hashimah, 1999, hlm.38).

Oleh yang demikian, bahagian ini menepati sasaran yang dinyatakan dalam Teori Relevans yang menekankan aspek pembinaan atau penciptaan peribahasa baharu bagi melahirkan sebuah bentuk komunikasi yang berkesan. Teori ini menekankan tiga aspek bagi membentuk maklumat baharu supaya ia berinteraksi dengan maklumat lama iaitu penggabungan maklumat baru dan konteks bagi menghasilkan kesan konteks, menguatkan andaian yang sedia ada, dan menggugurkan andaian sedia ada apabila berlakunya pertentangan maklumat (Nor Hashimah, 1992, hlm.35).

KESIMPULAN

Penggunaan peribahasa dalam laman sosial *Facebook* telah menampakkan perubahan mengikut arus semasa yang sesuai dengan pemikiran dan situasi yang dialami oleh masyarakat kini. Perubahan dari bentuk dan makna leksikal, kolokasi, kognitif dan juga

penciptaan peribahasa baharu telah membawa kepada perubahan kepada peribahasa dan turut menghasilkan sebuah peribahasa yang mengikut peredaran zaman. Teori Relevans didapati amat sesuai dalam menganalisis perubahan bentuk dan makna dalam peribahasa. Teori ini menekankan aspek makna yang dihasilkan dalam peribahasa bagi merealisasikan sesuatu ungkapan supaya memberikan kesan secara terus kepada masyarakat. Selain itu, ia turut memperlihatkan setiap ungkapan yang dihasilkan oleh pengguna *Facebook* mengandungi makna yang eksplisit dan implisit bagi menyampaikan sesuatu secara realiti. Selain itu, teori ini turut menghuraikan makna yang ingin disampaikan secara menyeluruh setelah interpretasi makna telah dilakukan. Oleh yang demikian, dapat dirumuskan bahawa analisis yang dijalankan menepati objektif kajian bagi melihat bentuk perubahan fungsi dan makna dalam peribahasa *Facebook* dengan menerapkan teori Relevans dalam analisis yang dijalankan.

BIODATA

Salinah Jaafar ialah Pensyarah Kanan dalam bidang Linguistik dan Bahasa Melayu di Jabatan Linguistik Melayu, Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya (UM). Bidang kepakaran beliau ialah leksikologi, leksikografi, semantik, terjemahan dan linguistik am. Email: b1salina@um.edu.my

Huraizah Abd. Sani ialah pelajar Sarjana di Akademi Pengajian Melayu Universiti Malaya (UM) dan juga merupakan kakitangan sokongan di Fakulti Bahasa dan Linguistik, Universiti Malaya. Email: huraizahabdsani@um.edu.my

Rohaidah Haron ialah Pensyarah Kanan dalam bidang Analisis Wacana Bahasa Melayu di Jabatan Bahasa Melayu, Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya. Bidang kepakaran beliau ialah Analisis Wacana, Retorik, Penulisan Bahasa Melayu, dan Tatabahasa Bahasa Melayu. Email: eyda1826@um.edu.my

RUJUKAN

- Abdullah Hussain. (2006). *Kamus istimewa peribahasa Melayu*. Kuala Lumpur, Malaysia: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Alias Sidek. (1999). *Penglihatan dunia orang Melayu dalam peribahasa* (Disertasi Sarjana, Universiti Malaya, Kuala Lumpur).
- Ahmad Fuad Mat Hassan. (2016). Warisan budaya pemikiran dalam peribahasa Melayu. *Jurnal Peradaban*, 9, 1-10. Diperoleh dari <https://ejournal.um.edu.my/index.php/ADAB/article/view/4586>
- Ainon Mohd, & Abdullah Hassan. (2006). *Kamus peribahasa kontemporari*. Kuala Lumpur: PTS Professional Publishing.
- Ainon Mohd., & Abdullah Hassan. (2006). *Koleksi terindah peribahasa Melayu* (Edisi Kemas Kini). Selangor, Malaysia: PTS Publication.
- Amirah Ahmad, & Rozaimah Rashidin. (2011). Terjemahan 'air' dalam peribahasa Melayu-Inggeris: Analisis semantik kognitif. *Jurnal Linguistik*, 13. ISSN: 1823-9242.
- Asmah Omar. (1993). *Bahasa dan alam pemikiran Melayu*. Kuala Lumpur, Malaysia: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Kamus Dewan Edisi Keempat*. (2015). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Martin, P., & Marjolijn, H. V. (Eds.). (1955). *Explorations in linguistic relativity*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Masalah gangguan air merebak ke shah alam. (2016, Disember 20). *Utusan Malaysia*. Diperoleh dari <http://www.utusan.com.my/berita/komuniti/masalah-gangguan-air-merebak-ke-shah-alam-1>.
- Mohammad Rozaidi Zulkifli. (2016, Oktober 27). Jodoh Qu Puteh, Kelantan berakhir. *Utusan Malaysia*. Diperoleh dari <http://www.utusan.com.my/sukan/bola-sepak/jodoh-qu-puteh-kelantan-berakhir-1.400033>
- Mohd Rasdi, & Abu Hassan (2015) Persamaan lambang dan makna dalam peribahasa semai dan peribahasa Melayu. *International Seminar "Language Maintenance and Shift V"* 2-3 September 2015. Diperoleh dari <http://eprints.undip.ac.id/55416/>
- Noraini Abdul Shukur, & Tengku Intan Marlina Tengku Mohd Adli. (2016). Padi sebagai tanda dalam peribahasa Melayu. *Jurnal Melayu*, 15(1), 26-49. Diperoleh dari <http://journalarticle.ukm.my/9956/>
- Nor Aziah Mohd Amin, & Nor Azam Abdul Rahman. (2016). Peribahasa Melayu dalam pendidikan Bahasa Melayu: Perlukan transformasi peribahasa seiring peredaran zaman?. *International Conference on Education and Regional Development 2016, Indonesia*, 31 Oktober & 1 November 2016, Bandung, Indonesia.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (2015). Peribahasa 'parasit' dan akal budi Melayu: Analisis semantik inkuisif. *Seminar Bahasa dan Sastera 2015 UKM*. Diperoleh dari https://www.researchgate.net/publication/308691823_Unsur_Asam_Dan_Akal_Bud_i_Melayu_Analisis_Semantik_Inkuisitif
- Nor Hashimah Jalaluddin. (1992). *Semantik dan pragmatik: Satu pengenalan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Nur Afiqah Wan Mansor, & Nor Hashimah Jalaluddin. (2016). Makna implisit bahasa kiasan Melayu: Mempertalikan komunikasi, kognisi dan semantik. *Jurnal Komunikasi, Malaysian Journal of Communication*, 32(1), 189-206.
- Salinah Jaafar. (2005). Fungsi leksikal "bunga" dalam simpulan bahasa dan peribahasa Bahasa Melayu. *Jurnal Bahasa DBP*, 5(4), 40-47.

- Utusan Malaysia*. (2016, Oktober 27). Diperoleh dari <http://www.utusan.com.my/sukan/bola-sepak/jodoh-qu-puteh-kelantan-berakhir-1.400033>
- Zaitul Azma Zainon Hamzah, & Ahmad Fuad Mat Hassan. (2011). *Bahasa dan pemikiran dalam peribahasa Melayu*. *GEMA Online Journal of Language Studies*, 11(3). Diperoleh dari http://journalarticle.ukm.my/2760/1/pp31-51_latest.pdf
- Zainal Abidin Ahmad. (2000). *Pelita Bahasa Melayu penggal I - III*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zainal Abidin Ahmad. (2002). *Ilmu mengarang Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.